

ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі розглянуто правову природу електричної енергії як специфічного об'єкта цивільних прав у контексті сучасного законодавства України. Проаналізовано особливості регулювання правовідносин в енергетиці, зокрема права власності та специфіку товарообігу на ринку електричної енергії. Визначено місце електроенергетичного законодавства у системі права та роль споживача у цих відносинах.

Ключові слова: електроенергетика, об'єкт цивільних прав, право власності, ринок електричної енергії, правове регулювання.

Abstract

The paper considers the legal nature of electric energy as a specific object of civil rights in the context of current Ukrainian legislation. The features of regulation of legal relations in the energy sector, in particular property rights and the specifics of commodity circulation in the electric energy market, are analyzed. The place of electric power legislation in the legal system and the role of the consumer in these relations are determined.

Keywords: electric power engineering, object of civil rights, property rights, electricity market, legal regulation.

Вступ

Сучасний етап розвитку електроенергетики України характеризується глибокою інтеграцією технічних та правових аспектів. Дисципліна «Основи правових знань в електроенергетиці» базується на категоріальному апараті правових дисциплін, зокрема цивільного та господарського права. Розуміння електричної енергії не лише як фізичного явища, а і як об'єкта цивільних прав, є необхідною компетентністю для фахівців галузі. Це дозволяє враховувати соціальні, правові та економічні аспекти при формуванні технічних рішень.

Результати дослідження

Електрична енергія є особливим товаром, що має унікальні фізичні властивості (одночасність виробництва та споживання) та специфічний правовий режим. Згідно з навчальною програмою, ключовим аспектом є визначення термінів електроенергетичного законодавства та аналіз об'єктів і суб'єктів електроенергетики.

Основним законодавчим актом, що регулює ці питання, є Цивільний кодекс України, який відносить енергію до об'єктів цивільних прав, а також спеціальний Закон України «Про ринок електричної енергії».

У ході аналізу теми «Об'єкти та суб'єкти електроенергетики» було виявлено, що особливості права власності в електроенергетиці накладають відбиток на структуру договірних відносин. Електроенергія виступає об'єктом купівлі-продажу на різних сегментах ринку: «на добу наперед», внутрішньодобовому та балансуєчому.

Важливим елементом є також правовий статус споживача. Законодавче оформлення нового споживача передбачає чітку процедуру, визначення прав та обов'язків, а також механізми захисту прав щодо якості електропостачання.

У таблиці 1 наведено порівняння характеристик електроенергії як фізичного та юридичного об'єкта, що базується на аналізі нормативної бази.

Таблиця 1 — Характеристика електроенергії в системі правових відносин

Характеристика	Фізичний аспект	Правовий аспект (Цивільне/Господарське право)
Сутність	Потік електронів, здатність виконувати роботу	Товар, специфічна річ, визначена родовими ознаками
Обіг	Передача мережами (ОЕС України) ¹¹	Купівля-продаж на ринку електричної енергії ¹²
Вимірювання	кВт·год, параметри якості (напруга, частота)	Обсяг постачання, договірна величина, предмет обліку
Відповідальність	Технічні збої, аварії	Матеріальна та юридична відповідальність сторін ¹³

Особливу увагу в контексті цивільних відносин слід приділити можливості встановлення генеруючих установок (СЕС) у приватних домоволодіннях. Це перетворює звичайного споживача на активного учасника ринку (просьюмера), що змінює структуру речових прав на енергію

Висновки

1. Електроенергія в цивільній енергетиці виступає як складний об'єкт, що поєднує ознаки речі та послуги.
2. Правове регулювання обігу електроенергії базується на поєднанні норм Цивільного кодексу та спеціального енергетичного законодавства.
3. Для забезпечення надійності та ефективності енергопостачання майбутні фахівці повинні володіти знаннями про особливості регулювання правовідносин та відповідальність за порушення законодавства про електроенергетику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р. // Сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.
3. Скрипник В.Л. Електроенергія в системі об'єктів цивільних прав / В.Л. Скрипник // Науково-практичний юридичний журнал «Публічне право». – 2019. – № 4 (36). – С. 162-169.
4. Основи правових знань в електроенергетиці: Силабус / Уклад. І.В. Ковальчук. – Вінниця: ВНТУ. – 13 с.

Тертичний Дмитро Олегович – студент групи 2ЕСМ-23Б факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dimater160@gmail.com

Науковий керівник: Ковальчук Іван Васильович – доктор філософії у галузі права, старший викладач кафедри суспільно-політичних наук факультету інформаційних електронних систем Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>

Tertychi Dmytro O. – Department of Electrical Power Engineering and Electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: dimater160@gmail.com

Scientific supervisor: Kovalchuk Ivan – PhD in law, senior Lecturer at the Department of Social and Political Sciences faculty of information electronic systems Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>